

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**D. D. Emanuelis Gonzalez Tellez, In Inclyta Salmanticensi
Academia Collegii Majoris Conchensis Alumni, &
antiquioris vespertinæ Sacrorum Canonum Cathedræ
propriarii Interpretis; in Pinciano Sanctæ ...**

Additis Notis uberioribus ab Historia, & Chorographia

Complectens Librum Qvartum

González Téllez, Emanuel

Francofurti Ad Moenum, 1690

Caput IV. (a) Cœlestinus III.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74533](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74533)

& respectu causarum, quæ merè ecclesiasticæ sunt, & spirituales, veluti hæresis, simoniæ, matrimonii, natalium, juris patronatus, de quibus cognoscere non possunt, *cap. ut inquisitionis, §. prohibemus, de hæretic. cap. tuam, de ordin. cognit. cap. quanto, de judic. cap. pervenit, de decimis*; nec de partium prorogatione, ut probant Barb. in l. Tilia, à n. 21. ff. solut. matrim. Cabedo de paronatu Regia Coronæ, q. 49. Unde cognoscitur delictum quod versatur inter iudices ecclesiasticos, & sæculares, quoad effectum cognoscendi de causis incidentibus; nam incapaces, & vetiti, nec principaliter, nec incidenter cognoscere possunt de causis, in quibus sunt incapaces, & directò prohibiti: at verò iudices incompetentes, quamvis non possint cognoscere principaliter de causis, in quibus sunt incompetentes, possunt tamen de illis pronunciare, cum inciderint in causa, in qua sunt competentes: unde facillè exponunt præsentem textum, videlicet ut in ejus specie dotis causa incidenter emerferit, ut ex ejus verbis constat: ideo iudices ecclesiastici, qui respectu causæ dotis non sunt incapaces, sed tantum prohibiti, potuerunt de ea pronunciare. Ita docuerunt Glos. in præsentis, Barb. in l. 1. glos. 2. num. 47. ff. solut. matrim. Balboa, & Garanna in cap. tuam 3. de ordin. cognit. Sed licet hæc doctrina vera sit, & à Primariis nostris communiter recepta, adhuc tamen existimabam, in præsentis casu posse iudices ecclesiasticos semper, ac quando simul cum de matrimonio valore disceptatur etiam dotis restitutio, eam terminare; quia cum simul uxor petat matrimonium nullum declarari, & sibi dotem restitui, quia tunc causa dotis est accessoria, cum dos accessoria sit matrimonio, l. si mulier, §. si dos, ff. quod metus causa, inde necessariò sequitur, quod si matrimonium nullum declaratur, dos restituenda sit, juxta textum, & ibi tradita in cap. 1. hoc tit. ul. & ita iudex ecclesiasticus potest declarare matrimonium nullum esse, & per consequens dotem restituendam esse; quia omnino dos pendet à matrimonio; quæ causæ connexio non ita stricta datur ullo in alio casu, quare dum iudex ecclesiasticus cognoscit de legitimatione, quæstionem hæreditatis, seu successiois non de-

cidit, sed iudici sæculari relinquit, *cap. tuam 3. de ordin. cognit.* quia non est ita pendens, seu connexa causa successiois à causa matrimonii; pronunciat tamen ab eo casu, ob defectum legitimationis non esse filium inquietandum in hæreditate paterna, ut in cap. 1. cap. 4. cap. causam, qui filii sint legit. præsentis, Barbosa de potest. Episcopi allegat. 84. num. 30.

Nec obstat dubitandi ratio supra adducta; nam licet iudex delegatus non possit cognoscere de causis non comprehensis in litteris delegatio-^{Dissolvitur ratio dubitandi.} nis, potest tamen cognoscere de omnibus accessoriis ipsius, & incidentibus in negotio principali, *cap. prudentiam 21. §. bona, cum sequent. de officio delegati.* Unde cum in præsentis casu causa dotis accessoria, ac incidens esset, ideò de ea potuerunt iudices delegati cognoscere. Nec obstat augmentum primæ difficultatis, cui ex supra traditis facillè respondetur; nam licet causa dotis sæcularis sit, tamen quia ejus cognitio incidenter emerfit, potuit à iudice ecclesiastico terminari. Nec obstat aliud augmentum, ex quo dicebamus, iudicem in præsentis specie sententiã prolatã super matrimonio; non potuisse super dote pronunciare; quia jam functus erat officio suo, ex l. iudex, ff. de re judic. cap. in litteris 10. de offic. deleg. Nam ommissa Glossa in præsentis, quæ docuit iudices in hoc casu virtute novæ delegationis posse contra maritum procedere ad dotis restitutionem, quam refellit Canisius hic, dicendum est, multum interesse, an accessorium, quod superest prolata sententiã super causa principali, peti possit jure actionis, an verò tantum debeatur officio iudicis? Si per actionem peti possit, adhuc post prolatam sententiã pronunciaripotest super accessorio, ut in l. ult. §. Lucius, ff. de condic. indeb. si verò tantum iudicis officio debeatur, pronunciaripotest, l. 4. C. de possis, l. qui per collusionem, §. ult. ff. de action. empti: docuerunt Butrius, & Canisius in præsentis, P. Barb. in l. 1. p. 1. num. 48. ff. solut. matrim. Arias de Mesa lib. 2. variar. cap. 31. num. 11. Unde cum in præsentis casu jure actionis peteretur ab uxore, etiam finita causa matrimonii, super dote pronunciaripotest.

CAPUT IV.

(a) Cœlestinus III.

(a) Plerunque accidit, ut proponis, quod in tua (c) parochia mulieres à viris suis fornicationis causa (d) recedunt, & sic usque ad mortem ipsorum permanere noscuntur: ipsis autem defunctis, cum à (e) consanguineis, ad quos hæreditates eorum deveniunt dotem suam cum (f) dotalitio suo repetunt, eis audientiam denegant, & iis nolunt restituere quòd reposcunt, ob hanc causam, quia eo ipso se indignas fecisse noscuntur, quòd à viris suis causa fornicationis duxerint recedendum. In hoc casu itaque dicimus, quod si aliqua mulier ob causam suæ fornicationis iudicio Ecclesiæ, aut propria voluntate à viro suo recedit, nec postea (g) reconciliata est eidem, inde defuncto ipso, dotem, vel dotalitium suum repetere non potest.

NOTÆ.

1. (a) Cœlestinus III. Ita legitur in secunda collectione, sub titulo de dote restit. cap. 2. nullibi tamen exprimitur cui rescribat Pontifex.

D. D. Gonzal. in Decretal. Tom. IV.

(b) Plerunque accidit.] Unde rectè Episcopus consuluit Pontificem, quia quæ plerunque accidunt, discutienda & examinanda sunt, l. legavi, ff. de liber. legat. l. 1. de suspect. tutor.

(c) In tua parochia.] Id est diocæsi; plerunque enim parochia in sacris canonibus accipitur pro diocæsi,

dicecchi, notavi in cap. 1. de parochiis; nam cum in presenti casu agatur de poenis adulterii, & hujus delicti cognitio, ac vindicta ad Episcopum spectet, necessarium non de parochia, sed de Episcopo textus hic est accipiendus.

4. (d) *Recedum.*] Idest fugiunt conspectum & societatem mariti, metuentes mortem aut poenas condignas tanti sceleris. Innocenti autem conjugii non licere in hoc casu discedere ab alio conjugio, probavi in cap. significasti, de adulteriis.

5. (e) *Consanguineus.*] Quos non esse audiendos in hoc casu de adulterio excipientes, seu uxorem ipsam accusantes, videbatur ex sequentibus. Primum quia de iis quae defunctus æquo animo tulit, hæredes conquiri non possunt, l. ult. G. de revocand. donat. Deinde quia iudicium de moribus non transit ad hæredes mariti, l. rei judicate 15. §. 1. ff. solut. matrim. unde Constantinus in l. 1. G. Theodos. de dot. ita scribit: *De moribus actio ultra personam extendi non potest, nec in heredem datur, nec tribuitur heredi.* Facit Quintilianus declamat. 330. *Mariti mores excusant, mariti securitatem desiderant, liberis satis est quod nati sint.* Et licet actio ista, seu iudicium de moribus sublatum sit, adhuc tamen expendi potest, ut appareat solatium hoc, seu dotis lucrum, personale fuisse, nec ad hæredes transire potuisse. Quid enim tam absurdum, quam uxoris mores, qui defuncto placuerunt, ab ejus hæredibus tanquam graviores accusari, & reprehendi? Siquidem de his, quæ testator æquo animo tulit, hæredes queri non possunt, l. 1. ff. de privar. delict. l. injuriarum 13. in princip. ff. de injuriis; & injuriarum remedium esse oblivionem, ait Seneca epist. 94. & ita unusquisque injuriam sibi illatam dissimulationis voluntaria patientiã condonare, & remittere potest, l. non solum, §. 1. ff. de injuriis, l. si quidam, C. eod. tit. l. si eum iudicio 10. §. qui injuriarum, ff. si quis cautionibus, l. auxilium 37. in princip. ff. de minor. l. 22. tit. 9. partit. 7. Donel. lib. 15. comment. c. 24. Gomez lib. 3. variar. cap. 6. num. 15. Unde servus, qui nimis dissoluta incuriã custodiam domini neglexit, punitur ex SC. Syllan. sed domini venia ex dissimulatione semper præsumitur, nec hæres conquiri potest, l. 1. §. final. ff. ad Syllan. Sic etiam si vassallus offendat dominum, vel feloniam commiserit, dominus verò in vita non fuerit conquestus, hæres ejus non potest agere ut feudo privetur, cap. 1. §. in eum, de prohibita feud. alienat. Si donatarius ingratus probetur, & donator conquestus non est, perpetuum heredi imponitur silentium in l. 1. C. de revocand. donat. Ingrati actio moveri potest à filiis, hæredibusque patrioni, ob injuriam sibi ipsis irrogatam, non verò ob illatam defuncto, l. qui manumittuntur, C. de operis libert. Faciunt textus in l. omni modo, ubi Glossa, verbo Non licuit, C. de inoffic. testam. l. non solum, §. 1. ff. de injuriis, l. 2. §. emancipatus, ff. de collat. bonor. l. Papinianus 8. de inoffic. Sed maritus in presenti casu ante accusationem decessit, quem lex laudat, quia magno prudentiã moderamini crimen uxoris remisit, l. mariti, ff. ad l. Jul. de adult. l. si vel metu, C. eod. titul. Igitur hæredes ejus admitti non debebant ad accusandum mulierem de adulterio, quod defunctus remisit: præcipue cum publicæ vindictæ causa illam non proponerent, sed ut à dote, dotalitque restitutione liberarentur. Non iniquè is repellitur (ait Papinianus in l. miles, §. focer, ff. ad l. Jul. de adult.) qui turpissimo exemplo commodum

dotis vindicta domus sua præponere non erubuit. Accedit nam actio, quæ ad vindictam comparatæ sunt, ad hæredes non transeunt, l. quod diximus, §. hac actio, ff. de eo quod metus, l. inde Neracius, §. si infans, ff. ad l. Aquil. Pichardus in §. 1. Instit. de perpetuis & tempor. action. plura eruditè adducit Æneas Robertus lib. 1. rer. judic. cap. 13. & 14. ergo in presenti casu hæredes mariti audiendi non erant. Quibus juris principiis moti Bartolus, Paulus, Castrensis, & Baldus in d. l. rei judicate, Bronchorst. centur. 2. miscel. affert. 2. Cancerius lib. 1. variar. cap. 9. num. 72. Berlichius conclus. 50. num. 92. A. Matthæus de crimin. tit. de adult. cap. 3. Gomez in l. 80. Tauri, n. 68. Gregorius in l. 3. tit. 17. partit. 7. Aviles in capitul. prætor. in proemio, Matienzo in l. 5. tit. 9. lib. 9. recopul. glos. 8. num. 15. Henellius de dotalitio, cap. 10. §. 15. affirmant hæredes mariti minime posse accusare uxorem de adulterio, quam defunctus non accusaverat; si verò maritus adulterium non dissimulavit, mortem autem præventus accusationem institueri non potuit, & uxorem eam ob causam expulit, & ejecit, tunc hæredes contra eam de adulterio nec agere, nec excipere prohiberi. Consentit Farinacius part. 4. crimin. tit. 16. quæst. 142. num. 123. Sed Costanus in tractatu de dotalibus, affirmat quod licet cum maritus sciens adulterium perpetratum fuisse, ab uxore decessit, hæredes non admittantur ad ipsam accusationem; tamen cum ignarus adulterii obiit, hæredes possunt admitti ad accusandum; quia si maritus adulterium ignoravit (quod & in dubio credendum est, l. mariti, ff. ad l. Jul. de adult. l. verius, ff. de probat.), injuriam profectò, quam nescivit, remisisse nunquam creditur, l. nihil interest, §. 1. l. mater decedens, ff. de inoffic. testam. l. legitimam, ff. de petit. heredit. Ideoque illius hæredes tunc rectè, atque utiliter experientur, l. 1. ff. de his quibus ut indign. Deinde quia cum maritus talem accusationem adversus mulierem hæredes instituat, l. ult. C. ad l. Jul. de adult. non est ratio cur & hæredes mariti adversus ipsam uxorem querantur, sed adhuc asserendum est, nec in casu scientiæ mariti, nec ignorantia posse hæredes accusare uxorem defuncti de adulterio, quam ipse non accusavit, ut fusè probant Duarenus in l. rei judicate, §. 2. ff. solut. matrim. Berlichius conclus. 30. num. 12. Carpovius constit. 21. de finit. 4. Henellius de dotalit. cap. 10. §. 15. per totum. Nec contrarium probatur in hoc textu, nam in ejus specie maritus propter adulterium fuit separatus ab uxore iudicio Ecclesiæ, vel factò ipsius mulieris; & ita retinuit dotem pro toto tempore vitæ suæ: quare hæredes tantum excipiebant defunctum retinuisse dotem, nec etiam divortio factò eam restituisse, quia mulier propter adulterium dotem amisit: non ergo opponerent adulterium de novo, sed tantum excipiebant de eo, quia ob illud defunctus dotem non restituerat, & sic eam retinere debebant. Nec novum est discrimen agnoscere inter ea, quæ petenda sunt jure actionis, & inter ea, quæ oppositâ exceptione jure retentionis obtineri possunt; nam videmus, quod adulterium civiliter, vel criminaliter accusari non potest nisi intra quinquennium, l. mariti 29. §. quinquennium, ff. de adult. l. adulter. C. eod. titul. & tamen per viam exceptionis de eo perpetuo opponi potest, l. pure, §. final. ff. de doli except. Pro qua interpretatione facit Glossa in l. 3. §. quod autem, ff. quod quisque

quisque jur. dum ait, pœnam non transire ad hæredes, ut contra eos detur actio, sed tantum ut detur exceptio, quam extollunt Paulus *ibi*, num. 3. Vela *diff.* 14. tom. 1. Rodericus Suarez *ubi supra*. Nec fundamenta sententiæ Costani obstant. Non primum, ubi dicebat, quod si marito constitisset de flagitio uxoris, proculdubio id arguisset; & ita cum morte præventus fuisset, id hæredibus ejus licere debere. Quod etiam procedit in actione injuriarum ignorata, & nihilominus morte ejus cui facta est extinguitur: quæ ob causam quia odiosa est ea actio, & meram vindictam continet, ut docent Bronchorst. *d. assert.* 2. ideo hæredibus ejus non datur. Nec obstat secundum deductum *ex d. l. ultima*. Nam licet Antonius Mathæus *ubi supra*, num. 8. defuncta uxore existimaverit posse maritum adversus ejus hæredes agere ad dotis restitutionem, contrarium tamen verius credo; quoniam crimen hoc morte extinguitur, nec actio de moribus in hæredes mulieris olim dabatur. *l. si pœna 20. l. crimen 26. ff. de pœnis, l. 1. C. Theodos. de dotibus, l. ult. C. si reus, vel accusator*. Deinde quia si actio non transit ad hæredes mariti, ut proxime resolvimus, à fortiori non debet transire adversus hæredes defunctæ, cum certum sit, facilius actionem pœnalem transire ad hæredes, quam adversus hæredes. *l. vivis, §. 1. ff. quod falso tutor, l. pœnales 32. ff. ad leg. Falcid. l. 1. ff. de privar. delict.* Deinde quia morte delinquentis extinctum censetur delictum, *l. defuncto, ff. de publ. judic.* sed pœna delicti jam extincti non debet transire ad hæredes, *l. 3. C. si pendente appellat. l. ex judicio- rum 20. de accusat.* Deinde ex lege unica, *C. ne ex delicto defunctorum*; ubi etiam quando civiliter agitur, non transit actio adversus hæredes, nisi prius lite contestata cum defuncto. Nec obstat dicta lex finalis, *C. de adulteris*; nam omnis solutionibus traditis à Petro Barbosa *in l. 2. numero 130. ff. solut. matrim.* dicendum est, quod licet maritus per viam actionis non possit agere adversus hæredem adulteræ; tamen si penes se dotem habeat, ut in casu dictæ legis finalis, ibi: *An hæredibus uxoris restituatur*, potest repellere hæredes adulteræ dotem repentes, oppositâ adulterii exceptione. Quam interpretationem tradunt Ancharanus *in presenti*, num. 11. Petrus Barb. *ubi supra*, num. 132. & ad praxin disputant Franchis *de- cis.* 184. Fontanel. *de pactis nupt. clausul.* 7. glos. 3. p. 12. à num. 1. Cancr. *l. p. var. cap. 9. num. 136.* Hermosilla *in l. 10. tit. 4. partit. 5. glossa 8.* Thoro *voto 98. Valenzuela consil. 80.*

6. (f) *Dotalitium*.] Dotalitium pro bonis paraphernalibus plures accipientes, asseruerunt mulierem propter adulterium amittere non solum dotem, verum & bona paraphernalia, id est ea, quæ ultra dotem mulier secum tulit, *l. si ego, §. do- tis, ff. de jure dot. l. hac lege, C. de pactis conventis, l. si mulier 59. ff. hoc titul.* ita docuerunt Romanus *singul.* 311. Costa *in cap. si pater, l. p. verbo Legavi, num. 46. de testam. in 6. Costanus in trat. de dotibus, cap. 6. num. 25.* Glossa *in presenti*, Bocerus *decif.* 338. Covarr. *in 4. p. cap. 7. n. 2. §. 6.* Julius Clarus *lib. 5. sentent. §. adulterium, n. 35.* Peguera *decif.* 93. num. 2. alii relati à P. Barb. *in l. 2. part. 1. in princip. num. 54.* pro quibus faciunt textus *in cap. ex tenore, de v. l. 1. 81. & 82. Tauri*, quæ hodie stant *in l. 4. tit. 22. lib. 8. Recopil.* Sed contrariam sententiam, videlicet propter adulterium mulierem non privari bonis parapherna-

libus, tenent Panormit. *in presenti, num. penult.* Præpositus *num. 5.* P. Barb. *in d. l. 2. in princip. p. 1. num. 55.* Bocerus *de adult. cap. 5. ex num. 36.* Henellius *de dotalitio, cap. 10.* Nec reperitur ulla utriusque juris lex, in qua similis pœna statuat; unde non est ratio, quare privationem dotis, & dotalitii ad bona paraphernalia uxoris protrahamus, ut latius probat Bocerus *supra, ex n. 37. usque ad 45.* Nec contrariæ sententiæ favet præsens textus; nam dotalitium *in presenti* non significat bona paraphernalia, sed donationem propter nuptias, in compensationem dotis à marito in uxorem collatam, ut probavi *in cap. ex parte, de foro competentis*: quo modo dotalitium *in presenti* acceperunt Panormit. *column. 2. vers. Venio.* Immola *num. 12.* Barbatia *num. 9.* Innocentius & Socinus, quos sequitur Georgius Eutherardus *consil. 37. num. 21. volum. 1.* Nec etiam pro eis facit textus *in d. cap. ex parte*, qui loquitur de bonis acquisitis constante matrimonio, de quibus egi *supra, in cap. 2.* partem enim eorum bonorum mulier amittit propter adulterium; quia aliud est non capere ex bonis viri, aliud res suas proprias amittere, *l. ult. circa fin. C. de codicillis, l. assiduis 12. C. qui potiores*: & si amittit dotem propriam, facilius privabitur bonis quæsitis constante matrimonio, in quibus agit de lucro captando. Unde in hac questione resolvit P. Barb. *ubi supra*, in puncto juris veriore esse sententiam hanc negativam; in judicando tamen, & consulendo sequendam esse sententiam affirmativam, propter auctoritatem textus *in d. l. 82. Tauri*.

(g) *Reconciliata est*.] Aut voluntariè à marito, juxta textum *in cap. maritis 3. de adulteris*; aut auctoritate judicis, cum ipse postea adulterium etiam commisit, quia tunc potest cogi per judicem cum uxore reconciliari, & dotem sic exegit restituere, ut docent Glossa *in cap. ex literis, verbo Adinvicem, de divortio*, Navar. *ad eund. tit. lib. 4. consil. 1.* Molina *de justit. et act. 3. disput. 95. num. 5.* Petrus Soto *lectur. 17. de matrim.* Coninch *de Sacramentis, disput. 35. dub. 1.* Basil. *de matrim. lib. 9. cap. 20.* Castro Palao *disput. 3. de spons. pupil. 6. §. 6. num. 11.* Gibalinus *de usuris lib. 4. cap. 5. art. 21.* nec improbable dicit Sanchez, licet contrarium defendat, *lib. 10. de matrim. disput. 9. num. 27.*

COMMENTARIUM.

8. EX hoc textu communiter sequens deducitur *Conclusio* assertio: *Mulier propter adulterium à viro se- traditur* parata amittit dotem, & donationem propter nup- *Et proba-* tias. Probat eam textus *in cap. ex parte, de con- tur.* *suet. cap. 1. ut lite non contest.* Novella 32. Leonis, *l. consensu 8. §. virum 5. l. jubemus 11. §. 1. Avrbent.* sed non jure, *C. de repudiis, l. cum mulier 47. ff. solut. matrim. l. miles 11. §. socer, ff. ad l. ful. de adult. l. penult. C. eod. tit. l. dotem 25. de jure dot. novel. 117. cap. 9. & 134. cap. 10.* Consonat lex 25. tit. 7. partit. 7. lex 1. tit. 7. lib. 4. fori, lex 2. tit. 15. lib. 8. ordin. lex 81. cum seq. Tauri, lex 4. tit. 22. lib. 4. Recopil. Illustrant ultra congestos à Barbosa *in presenti*, Scipio Gentil. *de secundis nup- tiis, cap. 5.* Fachineus *lib. 11. controvers. cap. 75.* Cujac. *ad novel. 22. Julin.* Olvaldus *lib. 14. Donel. cap. 5. littera E.* Petrus Gregor. *lib. 9. syntag. cap. 23. num. 12. & lib. 36. cap. 6.* Duarenus *ad l. ful. de adult. & in l. 15. ff. solut. matrim.* Velafcus

de privil. pauper. p. 1. quæst. 54. num. 33. Grotius in floribus ad l. Lucius, ff. eod. Fragofo p. 1. de regim. lib. 3. disp. 6. § 2. Gibalinus lib. 4. de usuris, cap. 5. art. 21. Egidius de privil. honest. art. 6. per totum. Ant. Matthæus de crimin. tit. de adulter. cap. 3. Henellius de dotali. cap. 10. Pichardus in manud. p. 3. § 4. verbo Adulterium, Borell. tom. 3. decis. tit. 6. Bocerus de adulterio, cap. 5. num. 30. Befold. consil. 100. Cancerius lib. 1. var. cap. 2. num. 66. Vela tom. 1. dissert. 14. num. 17.

9.
Impugna-
tur tradita
assertio.

Sed hæc assertio difficilis redditur sequenti juris consideratione: Pœnæ debent habere suos auctores, nec ob alterius delictum admissum alius puniri debet, l. sancimus 22. C. de pœnis, l. 2. C. ne uxor pro marito, l. si à suo 33. §. 1. C. de inoffic. sed si ob adulterium uxoris maritus dotem lucretur, puniuntur uxoris pater, si dos est profectitia; si verò adventitia, extraneus, ad quos soluto matrimonio dos ipsa spectabat, eratque reversura, ut probavi supra, in cap. 1. ergo propter uxoris adulterium maritus non potest in præjudicium eorum vindicare dotem. Augetur primò hæc dubitandi ratio, nam adulterium non est causa immediata amittendi dotem, sed divortium quoad vinculum, quod propter adulterium, & mulieris culpam jure civili contingebat, l. Lucius 38. ff. solut. matrim. sed juxta sacros canones propter adulterium non fit divortium quoad vinculum, ut probavi in cap. ex literis, de divor. tit. 9. Concil. Illiber. Igitur non habet locum pœna amissionis dotis imposita à jure civili. Augetur secundò, nam etsi dos propter adulterium uxoris cederet lucro mariti in pœnam perpetrati scelus, id præcederet post sententiam super adulterio prolata, cum regulariter pœna à jure imposita non debeatur ante sententiam, l. ejus qui, ff. de jure fisci, ibi: Verum oportet constare prius de criminis pronuntiatione; & cap. cum secundum leges, de hæreticis lib. 6. & in terminis docuerunt Baldus in cap. ex parte, de consuet. num. 8. Covarr. 2. p. de matrim. cap. 7. §. 6. Didacus Perez in l. 2. tit. 15. lib. ordin. Cenedus ad Decret. collect. 154. sed in præfenti casu non erat sententia prolata contra uxorem adulteram: ergo non poterant hæredes mariti retinere dotem propter adulterium.

10.
De anti-
quo judicio
de mori-
bus.

Quà dubitandi ratione non obstante vera est præfens assertio, pro cuius expositione, omisissis quæ de adulterii gravitate, & pœnis ex utroque jure adducemus in cap. 2. de adult. ut ad pœnam tantum privationis dotis commentarium contrahamus, sciendum est, jure civili Romanorum fuisse judicium, seu actionem de moribus, quâ divortio facto invicem vir, & uxor sibi mores accusabant, & examinabatur cujus culpa, seu mores causam divortio dedissent, l. viro 39. ff. solut. matrim. quod judicium apud censores peragi, eosque de moribus cognovisse, expressè testantur Marcus Cato in oratione de dote, ibi: Vir cum divortium fecit mulieri, judex pro censore est. A. Gellius lib. 4. nocturnum, cap. 20. ibi: Censor agebat de uxoris. Solennia jurisjurandi verba hæc erant ita concepta: Et tu ex animi tui sententia uxorem habes? Quibus convenit quod Cicero de Oratore lib. 2. scribit: Ridiculè etiam illud Lucius Portius Nasica Catori Censori, ex animi tui sententia tu uxorem habes? Alconius in oratione contra Pisonem, ibi: Apud Censores de moribus accusari, & utriusque Censoris sententiâ civis Romanos solere condemnari. Probat Robertus lib. 4. recept.

sentent. cap. 2. licet apud alios judices etiam de his moribus agi liqueat ex Plinio lib. 4. natural. hist. cap. 23. Valer. Magn. lib. 8. cap. 2. Et licet hæc actio civilis esset, tamen plerumque accusatio appellatur, l. viro 39. l. cum mulier 47. ff. solut. matrim. quia morum conjugalium coercionem continet, & vindictæ causâ intenditur, ut observant Cujac. in l. unic. §. taceat, C. de rei uxor. act. Brissonius ad l. Jul. de adult. sub titulo Qui deprehensam, Pichardus in §. fuerat, num. 7. Instit. de action. Et ideo maritus victus in judicio de moribus, non potest criminaliter de adulterio uxorem accusare, l. unic. C. Theodos. victum civiliter, l. unic. C. quando civilis actio, docet Cujac. 11. qq. Papin. in d. l. viro, ubi Barb. num. 2. quoniam actio civilis, per quam vindicta persequitur, criminalem actionem consumit, l. edixit Prætor 7. ff. de injuriis. Exitus autem hujus judicii erat, ut pronuncietur utrius culpâ divortium factum esset, ut deducitur ex l. Lucius 38. l. si fecerit 44. §. 1. ff. solut. matrim. l. miles 11. §. ultim. ff. ad l. Jul. de adult. Illustrant Brissonius lib. 5. de formul. Cujac. in novel. 22. Et si constaret uxoris mores causam divortio dedisse, maritus propter graves, scilicet adulterium, sextam dotis partem; propter leviores verò, quales omnes erant præter adulterium, octavam dotis partem lucrabatur. Quod si maritus divortio causam præbuisset, eam quidem dotem, quæ annua, bima, trima die reddi deberet, si mores essent graviores, præsentem exhibere debebat; si verò fuissent minores, intra sex menses præstare cogebatur. Cæterum in ea dote, quæ temporis dilationem respicebat, morum distinctione insuper habitâ, tantum ex fructibus vindicabat uxor, quantum per illud quadriennium ex prædio redigi posset; quarum pœnarum vestigia extant apud Ulpianum in fragm. tit. 6. Paulum lib. 2. sentent. tit. 21. l. si stipulatio 19. ff. de verb. obl. l. non ut à patre 8. ff. de captivis; observant Cujac. ad Ulpianum tit. 7. Grotius in floribus, ad tit. ff. de divor. tit. 7. Revardus lib. 4. var. cap. 13. Pichardus in d. §. fuerat, num. 70. Balduinus de nov. jur. Justin. lib. 2. pag. 211. Faber in jurispr. tit. 11. princip. 8. illat. 8. Illustr. Ramos in d. l. unic. §. taceat. Quod si viro, atque uxore invicem mores accusantibus, causam divortio dedisse utrumque; sit pronunciatum, veluti uxorem adulterio, virum lenocinio, nihil ex dote minuitur, quia in judicio de moribus mutua delicta pari compensatione tolluntur, d. l. viro 39. l. mulier 47. ff. solut. matrim. aliter atque in criminali accusatione de adulterio, ubi lenocii replicatio mutuam criminum compensationem non inducit, l. 2. §. si publico, l. si uxor 13. §. Judex, ff. ad l. Jul. de adult. Illud namque privata vindictæ dolor in actione civili de moribus, hoc publicæ disciplinæ vigor in accusatione de adulterio postulant, l. locatio 9. §. quod illicitè, ff. de public. & veltig. docent post alios Barb. & Cujac. in d. l. viro 39. Brissonius supra, Gothofredus in l. 1. 2. & 3. C. Theodos. de dotibus. Cæterum cum actio de moribus frequentari desisset, vel propter incertitudinem causarum divortii, vel potius ex constitutione Honorii in l. 2. C. Theodos. de repud. sublata tandem est à Justiniano in d. l. ultim. C. de repud. & judic. de moribus sublata, notarunt Cujac. in d. l. viro, Connan. lib. 8. comment. c. 12. P. Gregor. lib. 9. syntag. c. 15. & 25. Giphanius in d. l. consensu 8. C. de repud.

Finitima judicio de moribus fuit propter mores

11.
res

De retentio-
ne ob
mores.

res retentio, quâ maritus rei uxoriæ actu con-
ventus contra mulierem utebatur, ita ut vel sex-
tam partem propter mores graviores, vel propter
leviores octavam dotis partem retineret, teste
Ulpiano *l. tit. 2. vers. mores, junctâ l. invidius 156.*
§. 1. de reg. jur. quemadmodum ex lege Jul. de
adulteriis muliere damnata non tota dos, sed pars
dumtaxat apud maritum manebat, ut ex Pauli
fragmentis probat Cujac. *lib. 2. observ. c. 17.* Gi-
fanus in *l. si convent 6. C. de pact. convent.* qui
rectè docent ita de parte dotis accipi debere
quod scriptum extat in *l. Lucius 38. l. cum mulier*
47. ff. solut. matrim. l. miles 11. §. sacer, ff. ad leg.
Jul. de adult. l. si dotem 24. C. de jure dot. & aliis
locis, quamvis perperam repugnet Barbosa in *d.*
l. viro 39. num. 1. & 2. nec felicius Briffonius ubi
proximo, qui eos textus corruptos esse affirmat à
Triboniano respiciente ad ejus novum, ex *l. con-*
sensu 8. C. de repudiis. Eodem modo accipiendus
est Horatius *lib. 1. serm. ibi:*

*Nec vereor nedum coeo, vir urbe recurra-
t, Janna frangatur, larret canis, undique magno
Pulsa domus strepitu resonet, vel pallida lecto
Desiliat mulier misera, si conscia clamet
Curribus, hæc metuat, dote depressa, &c.*

Plautus in Amphitru.

*Facta, quæ tu facta dicis,
Quid tibi æquum est fieri.*

*Nunquid causam dicis, quinta hæc mulctem
matrimonio?*

Valerius statim referendus. Seneca *lib. 2. controv.*
8. Illud judices mihi tormento est, quod nota a judi-
cio vero, ut multiplicatam dotem perdat, plus tamen
ex quaestru habet, plus habitura est quam quod tum
damnata pendendum est. Sed cum tam actio de
morbis, quam retentio, portiones essent actionis
rei uxoriæ, ut notarunt Cujac. ad *d. l. unic. §. ta-*
ceat, Faber de error. decad. 82. errore 5. meritò
hac sublata, retentionem quoque propter mores
sustulit Justinianus, unde forsan factum credit
Magn. Præceptor D. Franc. Ramos in *d. l. unic. §.*
taceat, ut in l. ob res 20. ff. de pactis dotal. verba
illa, ob mores quoque, omittentur in Basilic. quasi
attento jure novo superflua, ut observavit etiam
Cujac. *lib. II. observ. cap. 29. & lib. 39. 99. Papin.*
in l. si pater, ff. de pact. dotal. Sed ne retentione
propter mores sublata publicam coercionem
aboleri videretur, prudenter Justinianus admonet
in *d. §. taceat, frustra retentionem illam requiri,*
cum alio auxilio ex novis constitutionibus mores
conjugum coerceantur; quippe si uxoris culpa,
siue mores divortio causam dederint, dote in-
tegra, & nuptiali lucro, aut donatione, quæ apud
nos *arrhas* dicitur, mulier mulctatur, & mariti
lucro cedunt, ut vicissim propter mores mariti
divortio facto donationes propter nuptias uxor
lucrat, ut cavetur in *l. consensu 8. §. hæc nisi, C.*
de repudiis. Sin autem sine dote, & donatione
propter nuptias matrimonium celebratum sit,
pœna injusti divortii hæc est, ut is cujus culpa
divortium sit, quartam bonorum suorum partem
alteri præstet, *l. habemus 11. C. de repudiis: & in*
novel. 117. cap. 8. Justin. statuit ut si uxor adul-
terium commiserit, maritus retineat dotem, dona-
tionem propter nuptias, & ex bonis parapherna-
libus tantam portionem, quanta est tertia pars
dotis; reliqua bona addicuntur monasterio, ubi
mulier pœnitentiæ peragendæ causâ detruditur,
nisi sint descendentes, quibus hæc; vel ascenden-
tes, quibus triens defertur. Et in *c. 9. ipsius no-*

vella Imperator sanxit, ut si maritus commiserit
adulterium, recipiat uxor dotem, lucretur dona-
tionem propter nuptias, & ex reliquis bonis tan-
tùm, quantum tertia pars donationis propter
nuptias efficit; quod superest, fisco vindicatur,
nisi sint descendentes, vel ascendentes usque ad
tertium gradum, qui fisco præferuntur. Idem ca-
vetur in *novel. 134. capite 10.* Jure Pontificio et-
iam mulier propter adulterium amittit dimidiam
partem lucrorum constante matrimonio, *cap. ex*
parte, de consuetudine; quod & jure nostro Re-
gio procedit, quo attentio & bona paraphernalia
mulier amittit, *l. 82. Tauri, l. 1. §. 5. tit. 10. lib. 8.*
Recopil. docent Barb. in rubric. solut. matrim. 2.
p. num. 62. Azevedo in l. 20. num. 14. tit. 9. lib.
5. Recopil.

Ampliatior præsens assertio, ut procedat etiam si
matrimonium putativum sit, ut argumento tex-
tus in *cap. 2. hoc titul. cap. nuper, de bigam.* probat
Glossa in præsentis, quam sequuntur Palacios Ru-
bios in præsentis rubric. *§. 66. num. 3.* Tiraquel.
post leges connub. *glos. 8. num. 265.* Fanus de lucro
dotis *glos. 3. num. 19.* Covarr. in *4. p. 2. cap. 7. §. 6. in*
princip. alii relati à Barb. in *l. 2. num. 93. ff. solut.*
matrim. quia maritus talis reputabatur tempore
adulterii commissi: nec negari potest mulierem
ex affectu injuriam ei irrogasse, quem ut maritum
retinebat. Quæ sententia in praxi observatur in
l. 81. Tauri, quæ est lex *4. tit. 20. lib. 8. Recopil.*
quamvis contrariam docuerunt Glossa in *l. con-*
sensu, §. vir quoque, C. de repud. & alii relati à
Barbosa in *d. l. 2. num. 94.* Ampliatior etiam hæc
assertio, ut procedat etiam si filii ex tali matrimo-
nio suscepti sint; nam tunc etiam dos marito ad-
jicitur sub ea conditione, ut post ejus mortem fi-
liis reservetur, ut constat ex Authent. *ut liceat*
matr. §. adulterio, collat. 8. l. 82. Tauri, l. 2. tit. 7.
lib. 4. fori, docent Glossa verbo *Recipere in cap. 1.*
ut licet non comest. Covarr. in *4. d. §. 6. num. 4.* Sala-
zar de usu & consuet. *cap. 5. num. 29. D. Joannes*
Vele de delict. cap. 1. adulterii pœna. Barb. ubi
suprà, *num. 62.* sed an præsens pœna amissionis
dotis propter adulterium uxori inflicta, habeat
etiam locum cum uxor osculum dedit, non officii,
aut pudici affectus, sed libidinis causâ, querunt
Interpretes? Affirmant Baldus in *cap. tua, de pro-*
curat. Franciscus Curtius in rubric. *C. de edendo,*
Ripa in rubric. *de judicis,* moti ex eo, quia fidu-
ciarius vassallus hoc, vel alio modo tuppiter lu-
dens cum uxore domini, feudum amittit, *cap. 1.*
§. 1. quibus modis feudum amittit. ergo ob eandem
quoque causam mulier dote privatur. Et sanè
hinc maximè exoritur adulterii suspicio, atque
conjectura, ut D. Cyrtianus agebat in *cap. nec in*
aliqua 27. q. 2. & scribit Accursius in *l. quod ait*
lex, ff. ad leg. Jul. de adult. citans eum versum.

Vicus, colloquium, tactus, post oscula factum.

Facit expressè Ovidius ibi:

Oscula si dederis, sitis manifestus amator,

Et dicam, hæc mea sunt, injuriamque manus.

Et alibi:

Oscula qui sumpsit, si non & cetera sumpsit,

Hæc quoque quæ sumpsit perdere dignus erit.

Quintilianus declamat, *276. Uxorem, aut mari-*
tum tantum osculo putari. Gothofredus in *l. 5. l.*
de sponsalibus. Sed contra Decius in rubric. *de ju-*
dicis, & Alciatus *lib. 4. parerg. cap. 10.* tenuerunt
propter osculum dotem uxorem non amittere;
quia cum hæc pœna tantum sit imposta propter
adulterium, non debet extendi ad osculum, præ-
cipuè

12.
Ampliatio-
nes præsen-
tis textus.

cipuè quia in delictis, licet ultra consilium conatus aliquis interveniat, pœna non irrogatur, *l. i. ff. quod quisque juris*: nec pœna delicto consummato imposita, ad attentantem producenda est, *l. sape ita, §. final. ff. de v. s. præterquam in atrocissimis, l. si quis non dicam, C. de Episc. & Cleric. l. is qui cum telo, C. ad leg. Cornel. de sicar.* hanc opinionem sequuntur Costanus *de dotibus num. 37.* Corrasius *in l. 2. ff. solut. matrim.* Henellius *de dotalitio cap. 10. §. 13. per totum*, qui contrariæ sententiæ fundamentis satisfaciunt: sed rectius credo cum Antõnio Matthæo de criminibus, *tit. de adulterio, cap. 3.* quod licet attentato jure civili variæ essent causæ, ex quibus divortium fiebat, & maritus dotem lucrabatur, inter quas Justinianus enumerat *in d. Novel. 117. num. 8. d. l. consensu, C. de repud.* si uxor cum viris extraneis nolente marito convivatur, aut cum eis lavat se, aut foris pernoctaverit, si circensibus, aut theatralibus ludis interfuerit, unde facilius propter osculum tunc dos amittebatur; sed tamen postquam Ecclesiæ placuit non nisi ob graviore causas relatas supra *in cap. 1. de divoritiis*, divortium fieri, propter osculum & alias causas relatas *in d. l. consensu*, maritus dotem non lucrabitur. Etiam dubitari solet, an si homo fordidus, & lucrifeta uxorem impudicam duxerit eo fine, ut dotem lucratur, ipsam acquirat? Et nullo modo eam lucrari docuit Antonius Matthæus *d. tit. de adulterio, cap. 3. num. 11.* nam si accusare uxoris mores non potest, qui eos eam ducendo probavit, *l. mulier 47. ff. solut. matrim. l. si uxor 13 §. ultimo, ff. ad leg. Jul. de adult.* multo minus homini fordidissimo id concedendum est. Quod censuit C. Marius, referente Valerio Maximo *lib. 8. cap. 2.* nam cum Cajus Titinius Miturnensis Fanniam uxorem, quam impudicam ex industria duxerat, eo crimine repudiatam dote spoliare conaretur, Cajus Marius iudex pronunciauit hoc modo, ut Fanniam impudicitæ ream sestertio nummo; Titinium summâ totius dotis damnaret, eam rationem adjiciens, quod liqueret sibi Titinium patrimonio Fannix infidias struentem, impudicæ conjugium expetivisse.

13.
Traditur
ratio de-
cidendi.

His suppositis ratio præsentis assertionis ex eo provenit; nam cum adulterium gravissimum scelus sit, non solum quia per illud irrogatur injuria sacramento verum etiam marito, & magna infamia inde sequitur, debet uxor quæ illud perpetravit, dote privari; maritus autem in solatium injuriæ acceptæ eam retinere. Accedit, quia actio de adulterio successit in locum actionis, seu iudicii de moribus, ut supra probavi: sed ex illo iudicio mulier damnata, dote, seu ejus parte mulstabatur, ut supra retuli; igitur similiter & hac actione vir consequi potest dotem propter adulterium mariti. Et hanc amissionem dotis propter adulterium veterem esse docet nos Vulcani sermo apud Homerum *in Odyssea.*

*Vincula dura sed vos stricte, dolusque tenebunt,
Donec cuncta mihi genitor mea munera reddat
Tunc data cum ipsius junxi mihi federe natam,
Quæ formosa quidem est, sed recte mentis egena.*

Hucusque autem tradita procedunt, nisi mulier comprehensa sit per errorem ab eo, quem maritum esse credebat, *cap. in lectum 34. q. 1. juncta l. igitur 12. versicul. Generaliter, de lib. causa*; quia adulterium sine dolo malo non committitur. Notabilem casum refert Henel. *disput. 10. §. 11.* Vel si maritus uxorem deprehensam, vel non depre-

hensam in adulterio occiderit; nam tunc dotem non lucratur, *l. si ab hostibus 10. §. si vir, ff. solut. matrim.* probat Anton. Matthæus *d. cap. 3. num. 5.* eo quod supplicio contentus esse debeat, quod auctoritate sibi sua sumpsit, & quidem lege ventante. Nec eligens se vindicare propriis manibus, debet exposcere aliam vindictam, quamvis in provinciis, ubi lege, aut statuto permittitur uxorem adulteram occidere, contrarium ex aliis probet Henel. *disput. 10. §. 1.* Item si per vim mulier oppressa fuerit, *l. si uxor, §. si quis plane, ff. ad l. Jul. de adult.* Strupum namque voluntarium, non item violentum in patiente lex punit, *l. i. §. remover, ff. de postul. l. foedissimam, C. ad leg. Jul. de adult.* & non potest, ut inquit D. Ambrosius, foedissima caro corrumpi, cuius mens non fuerat antea corrupta, *cap. reum, cap. revera, cap. propositum 2. q. 5.* Henellius *supra §. 12.* & delictum sine dolo malo non committitur, *l. qui 53. ff. de furtis, l. quod Republicas, ff. de injuriis. l. 1. C. ad leg. Cornel. de sicar.* caret autem dolo, qui vim patitur, *l. immo, ff. de liber. causi.* vel si lenocinium, aut par culpa marito objici possit, *l. cum mulier, l. viro, ff. solut. matrim.* quia iniquum est, ut vir ab uxore pudicitiam exigat, quam ipse non exhibet, *l. si uxor, §. Judex, ff. ad leg. Jul. de adult.* Cujus verba esse edicto Antonini *in C. Gregor. B. August.* scribit *in lib. de bono conjug.* & notavit Cœjac. *in cap. 1. de divort.* & nos *in cap. final. de adult.*

Nec obstat prima difficultas supra adducta; nam dicendum est, præsentem textum, & similes procedere in dote data ab ipsa uxore, ad quam soluto matrimonio morte naturali, vel divortio, dos reverfura erat. Nam si ab extraneo dos assignata esset, & virtute stipulationis, seu pacti soluto matrimonio dos ad eum spectabat, illi agenti contra maritum ad dotis restitutionem non obstat exceptio adulterii, *l. si dotem, C. de jure dot.* Corrasius *in d. l. 2. ff. solut. matrim. ad fin.* Circa patrem in dote profectitia major dubitatio est, quia pater, de cujus voluntate filia nubit, videtur se obligare ob filix delictum, *l. 2. in princip. ff. ad municip.* & constituens dotem videtur se obstringere legibus de dote loquentibus, *l. si duo, ff. de acquir. heredit.* Sed adhuc patri constituenti dotem, & pacifcenti de ea reddenda soluto matrimonio, non nocere adulterium filix, probatur *ex l. sed si alia, ff. de bon. damnat. Aviberr. de nuptiis, §. est quoque,* cum factum filix non præjudicet patri, *l. filia, C. de pactis,* maxime in dote, *l. 2. §. quod si in patris, ff. solut. matrim.* debet ergo præfens textus accipi de dote ab ipsa muliere data, aut quam ipsa soluto matrimonio recuperare poterat. Nec obstat tam Pontificem in præfenti, quam Ulpianum *d. tit. 6. de dotibus,* asserentes maritum propter adulterium dotem lucrari, non distinguere inter dotem profectitiam, vel adventitiam; nam et si ipsi non distinguant, unde dos profecta sit, nihil tamen vetat, quo minus traditam distinctionem ex juris principii adducamus. Nec obstat primum augmentum ipsius difficultatis, quo oppressus Camillus Plautius *in rubric. 6. de edendo, à n. 46.* defendere conatur, hodie uxorem dotem non amittere propter adulterium, cum matrimonium tantum quoad thorum, non verò quoad vinculum separatur; & docet Pontificem in præfenti non asserere mulierem propter adulterium dotem amittere, sed tantum eam non repetere maritum; ideo dotem apud virum remanere, donec vinculum matrimonii fuerit solutum.

Quia

14.
Diffohitur
dubitandi
ratio.

Quia licet maritus onera matrimonii non sustineat, & divortio ex justa causa facto, dos restituenda debeat, *cap. 1. hoc titul.* tamen in presenti casu propter adulterium uxoris etiam divortio facto maritus non restituit dotem. Sed hæc interpretatio admitti non potest, & eam latè refellit Menochius *de arbitr. casu 187. numer. 24.* ubi doctè probat, adulterium, non divortium, quod ex eo sequitur, esse causam amissionis dotis. Quare hæc solutio omisâ dicendum est, separationem quoad thorum propter adulterium successisse loco divortii, quod jure civili fiebat quoad vinculum, & sic obtinere omnes effectus, quos ex jure civili operabatur divortium illud, ut resolvent Jalon in l. 1. n. 2. & Decius *num. 10. C. unde vir & uxor. Ripa in l. 2. num. 31. ff. solut. matrim. Socinus consil. 42. n. 4.* Unde inferitur, quod si maritus uxore adulterium committente non curavit petere separationem quoad

thorum, cum nullum divortium intercesserit, maritum dotem non amittere, quia vir tacendo videtur remississe adulterium, quod sciebat commissum, argumento legis finalis, *C. de revoc. donat. & propter hanc præsumptam remissionem cessat pœna amissionis dotis, l. si uxor, §. final. ff. ad leg. jul. de adult. l. abolitionem, C. eod. titul. l. 17. titul. 17. partit. 7.* Nec obstat ultimum augmentum; nam omisâ illa perdifficili quæstione, an in pœnis à jure statutis necessaria sit judicis sententia declaratoria, quam examinabimus in *cap. vergentis, de heretico.* dicendum est, in presenti casu sententiam præcessisse, quod aperte refert Pontifex, dum ait: *Si judicio Ecclesia sint separati, sententia videlicet divortii ob adulterium prolata; vel si ipsa mulier propria auctoritate recesserit, timore pœnæ.* Nam cum tunc actu ipso fateatur delictum, & consentiat privationi dotis, justè maritus eam retinet.

CAPUT V.

Innoc. III. (a) *Compostellano Archiepiscopo, & universis Episcopis in Regno Legionensi constitutis.*

ET si necesse sit, ut scandala veniant, vix (b) tamen est homini illi, per quem scandalum venit. Quod enim turbationes, & scandala diebus nostris orbi supervenerint universo, hodie plus experimur in facto, quàm scriptum reperiamus in libro. Necesse est autem, ut veniant scandala, non solum scilicet inevitabile, sed & utile: quoniam in quo deficit malus, proficit bonus, & aurum in fornace probatur. Inter cætera verò, in quibus scandalizatur hodiè populus christianus, præcipuum est persecutio paganorum, quæ tam in Oriente, quàm in Occidente peccatis exigentibus invaluit ultra modum, contra quam utrobique simile quodammodo putaverunt remedium invenire. Sed quia Deum ante suum non proposuere conspectum, quod inventum est in remedium, in periculum est conversum. Sanè in Oriente una duobus fuit incestuosè conjuncta: in Occidente verò unus sibi duas præsumpsit jungere per incestum. Et incestui quidem in Oriente commissio non solum consensus, sed auctoritas Clericorum ibi consistentium intercessit: sed in detestabili copula in Occidente contracta, licet non absque ecclesiasticorum virorum assensu fuerit forsitan attentata, auctoritas tamen ecclesiastica nullatenus intervenit. Volens autem Deus majus peccatum vindicare celerius, & à similibus alios deterrere, tam C. (c) quondam Marchionem, qui N. Reginae Hierosolymitanæ prius adhæserat per incestum, gladio; quàm (d) Henricum quondam Campaniæ Comitem, qui ei & in culpa quodammodo, & in pœna successit, præcipitio; utrunq; verò morte imprævisa peremit. Nondum autem in hujus iniquitatis auctores in Occidente suam exercuit ultionem: sed quanto longanimitus sustinet, tantò forsan severius vindicabit. Licet autem Apostolica Sedes quod super hoc fuerat in Oriente commissum, propter malitiam temporis, & persecutionem urgentem dissimulare sit visa, ad vindicandum tamen quod in Occidente fuerat attentatum, rigore canonice distinctionis est usâ. Nam cum ad bonæ memoriæ C. Papæ prædecessoris nostri audientiam pervenisset, quod Rex Legionen. filiam charissimi in Christo filii nostri Portugalliæ Regis Illustris incestuosè sibi præsumperat copulare, tam Regem ipsum Portugalliæ, quam incestuosè conjunctos excommunicationis sententiâ innodavit, & Legionen. ac Portugalliæ regna sententiâ supposuit interdicti: unde quod illegitimè factum fuerat, est penitus revocatum. Verùm dictus Rex (e) Legion. ad deteriora manum extendens, sicut is, de quo dicit Scriptura: Vix homini illi, qui post se trahit peccatum quasi longam restem; & impius cum venerit in profundum vitiorum, contemnit; (f) filiam charissimi in Christo filii nostri Regis Illustris Castellæ, neptem videlicet propriam impudenter sibi contra interdictum Ecclesiæ copulare præsumpsit. Quod cum ad nostram notitiam pervenisset, dilectum filium fratrem Raynerium virum scientiâ, & religione pariter reverendum, Deo & hominibus obtentu scientiæ & honestatis acceptum, in Hispaniam duximus destinandum: ut juxta verbum (g) propheticum dissolveret colligationes impictatis, solveret fasci-